

W 1884 roku dobra dobrodzieńskie od spadkobierców księcia von Braunschweig nabyli królowie Saksonii z dynastii Wettinów. Właścicielem „państwa” Dobrodzień [Herrschaft Guttentag] został król Albert I Wettin. Jego małżonka królowa Carola poświęciła się pracy społecznej na rzecz biednych, opuszczonych i chorych. W 1893 roku darowała miastu 40000 marek na budowę szpitala. Jej życzeniem było, aby posługę w lecznicy pełniły siostry elżbietanki ze zgromadzenia, którego założycielką była Maria Merkert, zwana „śląską samarytanką”. Uroczystość otwarcia szpitala odbyła się 26 VI 1894 roku w obecności królewskiej pary – Caroli i Alberta von Sachsen. Na cześć fundatorki, w 1898 roku placówce nadano nazwę „Königin-Carola-Stift”. Do tych czasów nawiązuje kaplica szpitalna z okazałymi witrażami z wizerunkami św. Elżbiety i św. Barbary, figura Serca Pana Jezusa oraz krucyfiks przed szpitalem. W latach 1923–1924 przeprowadzono gruntowną modernizację budynku. W 1956 roku szpital został upaństwowiony. Siostry zakonne zostały zwolnione z pracy. W grudniu 2000 roku szpital zamknięto. 1 IV 2001 utworzono Zakład Opiekuńczo-Leczniczy.

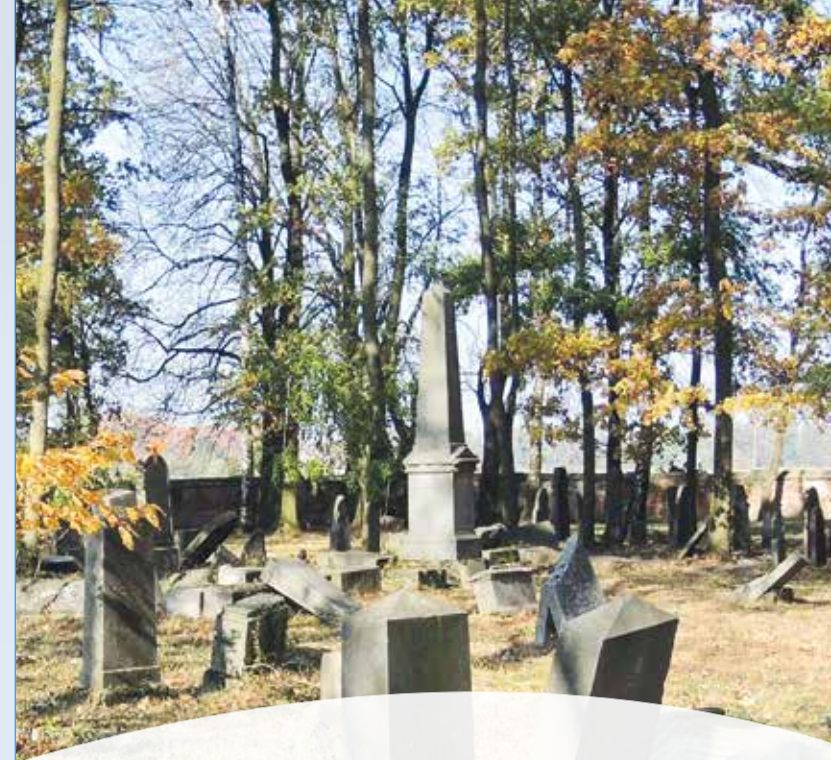

Od 1884 roku właścicielami dobrodzieńskich dóbr rycerskich [Herrschaft Guttentag] byli królowie z rodu Wettin von Sachsen. Królowie sascy byli znani ze swych pasji łowieckich. Dlatego ok. 1890 roku król Albert I Wettin wybudował królewski zamek myśliwski [Königliches Jagdschloß] i nadleśniczówkę [Oberförsterei Guttentag] naprzeciwko parku dworskiego. Budynki postawiono przy ulicy Wielkopiecowej [Hochofenstraße], na utwardzonym żużlem hutniczym terenie, gdzie do 1864 roku pracował wielki piec. Wykonano nasadzenia zieleni, więc budynki stanęły pośród drzew liściastych i iglastych, w otoczeniu dużego ogrodu. Ulica, wytyczona w późniejszym okresie, otrzymała nazwę Wettiner Straße [Ulica Wetynów]. W „zamku” urządzono mieszkania dla służby leśnej i biuro leśniczego do spraw łowieckich. W „królewskiej nadleśniczówce” zatrzymywał się król Friedrich August III, ilekroć odwiedzał swoje rozległe dobrodzieńskie dobra. W latach 1927–1972 budynki należały do Nadleśnictwa Dobrodzień, później do Nadleśnictwa Lubliniec. W roku 2013 zostały sprywatyzowane.

W 1922 roku utworzono powiat dobrodzieński [Kreis Guttentag], który obejmował miasto i 27 wiosek. Rozpoczął się okres przyspieszonego rozwoju infrastruktury miasta. Gmach starostwa [Landratsamt] budowano w latach 1924–1926. Mieściły się w nim urzędy starosty i sekretarza powiatowego, skarbowy i katastralny, wydział oświaty, lekarz powiatowy i architekt powiatowy. Inne urzędy znajdowały się w Oleśnie. W wyniku likwidacji prowincji górnośląskiej (1 IV 1939) i utworzenia prowincji śląskiej, od 1 IX 1939 powiat dobrodzieński był połączony z powiatem lublinieckim. W budynku starostwa utworzono drugą szkołę rolniczą z internatem. Później zorganizowano państwowy sierociniec dla stu dzieci. Od roku 1945 mieściły się tu placówki: Państwowy Dom Dziecka (1948–1959), Państwowy Młodzieżowy Zakład Wychowawczy dla chłopców (1959–1961), Państwowy Dom Dziecka (1961–1982), Państwowy Zakład Wychowawczy dla dzieci upośledzonych (1982–1984), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy (1984–2009). W wyniku kolejnej reorganizacji utworzono Zespół Placówek Edukacyjnych, przygotowujący uczniów do wejścia w dorosłość.

Gmina żydowska w Dobrodzieniu kupiła od miasta parcelę na cmentarz w 1750 roku, lecz zmarłych grzebano w tym miejscu już przed 1700 rokiem. W 1797 cmentarz powiększono do 0,54 ha pow. Zamożni Żydzi opłacali miejsca na groby, dla ubogich były bezpłatne. Wykonano ogrodzenie z cegły i kamienia oraz okazałą bramę. W pobliżu stróż-grabarz posiadał swój dom mieszkalny. Cmentarz jest dziś jedynym autentycznym śladem wielowiekowego istnienia społeczności żydowskiej na naszym terenie, która oprócz cmentarza posiadała synagogę (świątynię), mykwę (łaźnię rytualną) oraz szkołę wyznaniową. W okresie drugiej wojny światowej cmentarz nie został zniszczony i liczył około 150 nagrobków; najstarszy pochodził z 1773 roku. Ostatni pochówek miał miejsce w 1936 roku. Kirkut był własnością gminy żydowskiej do 1939 roku, następnie przejął go Zrzeszenie Żydów w Niemczech, w 1943 roku – policja państwowa. Od 1945 cmentarz stanowi własność Skarbu Państwa Polskiego. Był zadbany do roku 1956. Później był dewastowany, rozkradano macewy i ogrodzenie. Od 2001 roku cmentarz pozostaje pod stałą opieką Domu Kultury – inicjatora akcji „Antyschematy”.

Z okresu prehistorycznego (z lat 4000–1000 p.n.e.) pochodzą wartościowe wyroby z krzemienia i brązu. Na przełomie IV/V wieku rozwijała się tu „kultura dobrodzieńska”. Osada pod nazwą Dobrosin pojawiła się w dokumentach już w XIII wieku. W okresie piastowskim (1163–1532) otrzymała prawa miejskie (1374). Następnie miasto o nazwie Guttentag należało do namiestników Monarchii Habsburskiej (1552–1742). W okresie pruskim (1742–1871) właścicielami rozległych dobrodzieńskich dóbr byli przedstawiciele rodów szlacheckich, książęcych i królewskich. W okresie niemieckim (1871–1945) zaznaczył się szybki rozwój infrastruktury miejskiej. Guttentag/Dobrodzień był miastem powiatowym w granicach Niemiec (1922–1939) oraz w państwie polskim w latach 1945–1951.

Rzemieśnicze tradycje Dobrodzienia sięgają czasów średniowiecza. Pierwsza wzmianka o działalności siedmiu cechów pojawiła się w XIV wieku. Przez kilka stuleci w mieście i okolicznych wioskach działały liczne dworskie kuźnice i wielkie piece. Okres świetności w dziedzinie hutnictwa przypadł na drugą połowę XVIII wieku. W latach 70. XIX wieku rozpoczął się szybki rozwój warsztatów rzemieślniczych, zwłaszcza w branży stolarskiej.

Od dawna Dobrodzień bywa nazywany „miastem stolarzy” albo „nieoficjalną stolicą śląskiego meblarstwa”.

Opracowanie: Paweł Mrozek

Kraina Dinozaurów

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

PRZYRODNICZO- HISTORYCZNY SZLAK TURYSTYCZNY W DOBRODZIENIU

• TRASA MIEJSKA •

Kraina Dinozaurów

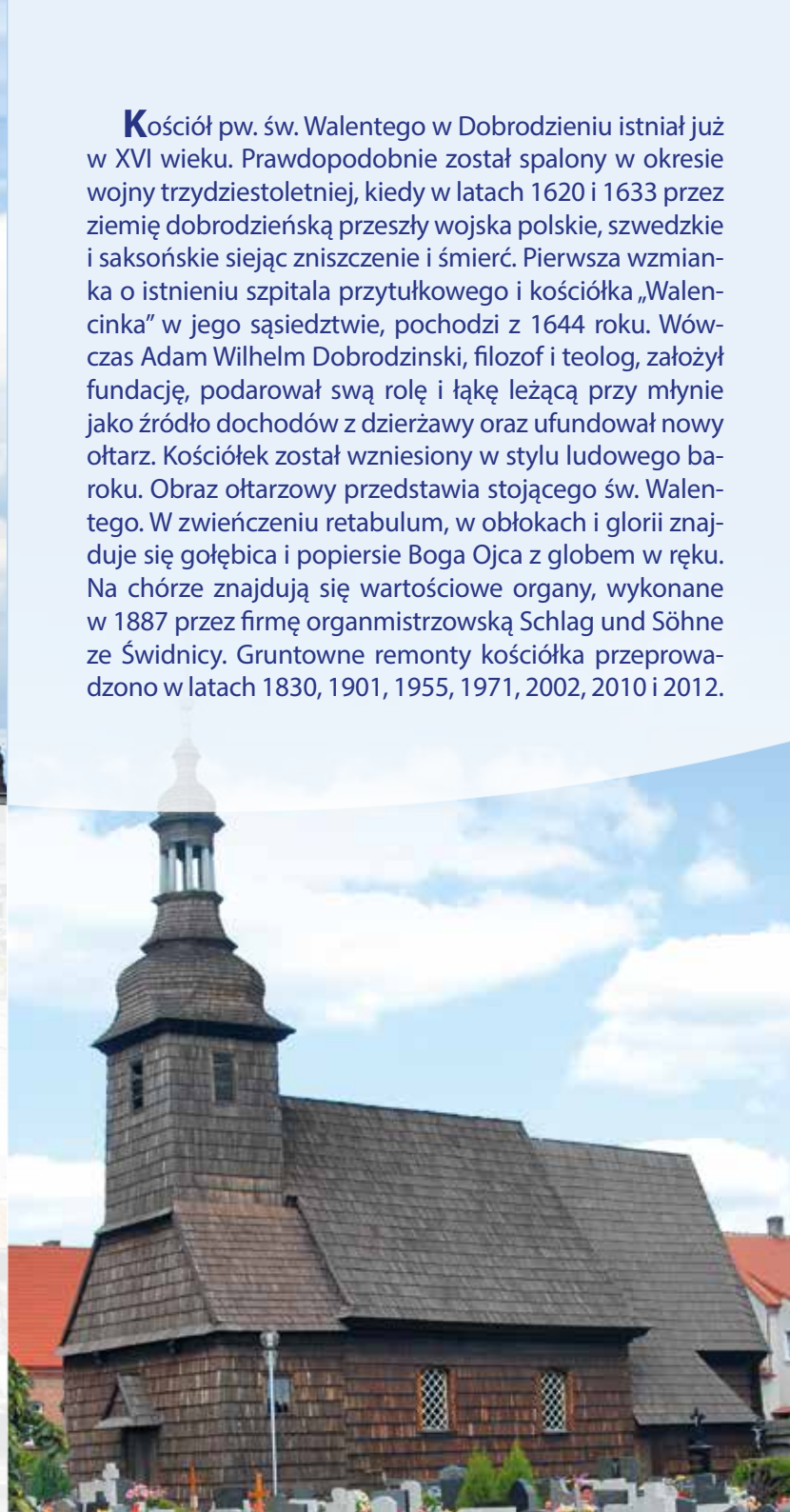

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Ratusz jest trzecią w historii siedzibą samorządu i symbolem miasta, lokowanego na prawie magdeburskim w 1374 roku. Najstarsza wzmianka kronikarska nt. działalności burmistrza i rady miejskiej pochodzi z 1555 roku. W odległych czasach burmistrz sprawował urząd w swoim domu. Pierwszy budynek ratusza z izbą sesyjną i stróżówką został rozebrany w 1837 roku. Nowy postawiono w rogu rynku i ulicy Opolskiej. Spłonął doszczętnie wraz sądem miejskim i więzieniem w 1846 roku. Trzeci, murowany ratusz został wzniesiony w stylu eklektycznym z elementami neoklasycyzmu w 1849 roku. Połączono go też z budynkiem więziennym. Oprócz biur magistrackich w ratuszu znajdowały się pomieszczenia komisji sądowej i królewskiego urzędu skarbowego. Charakterystycznymi elementami ratusza są tympanon ze średnio-wiecznym herbem miasta i wieżyczka z czterema zegarami wieżowymi. Gruntowne renowacje ratusza przeprowadzono w latach 1934 i 2003.

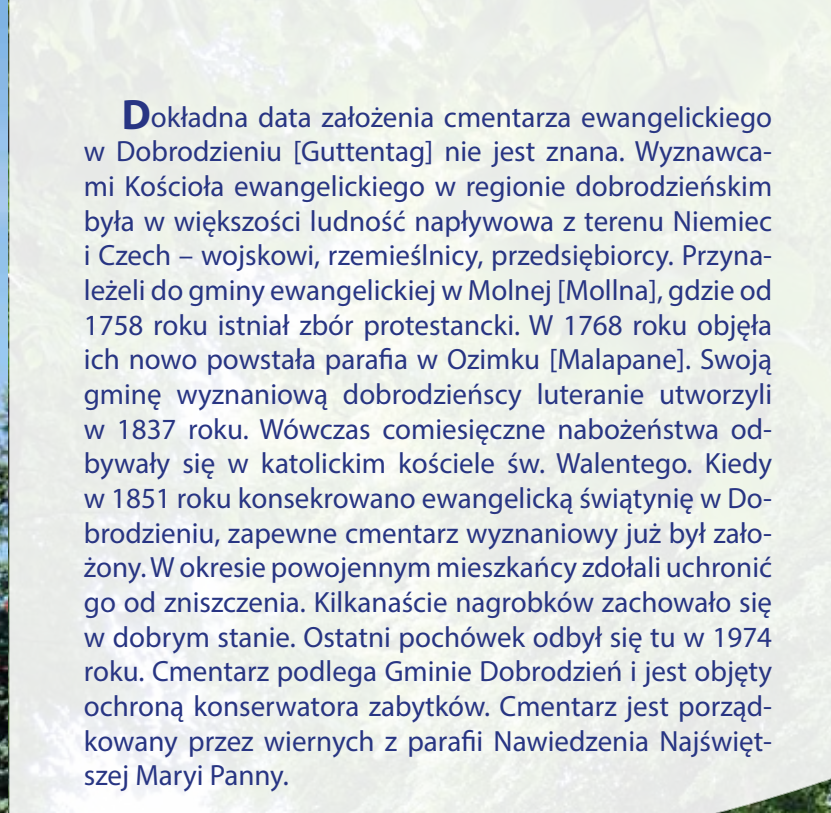
W 1311 roku parafia z kościołem pw. św. Marii Magdaleny już istniała. Kiedy w 1633 roku do Dobrodzienia (Guttentag, od 1636) wkroczyły wojska szwedzkie i saksońskie, kościół parafialny został spalony a miasto spustoszone. Parafianie wznosili nową drewnianą świątynię przez kilkadziesiąt lat. Została poświęcona dopiero w 1720 roku. Od 1778 roku ograniczano grzebanie zmarłych na przykościelnym cmentarzu. Kościół gruntownie odremontowany w 1834, zamienił się w popiół w Zielone Świątki 1846 roku. W październiku 1851 roku położono kamień węgielny a 15 listopada 1854 nastąpiło poświęcenie nowej murowanej świątyni. Wnętrze kościoła zmieniało swój wygląd w latach 30., 70. i 90. XX wieku. Na uwagę zasługuje ołtarzowy obraz na płótnie z wizerunkiem patronki kościoła, namalowany przez Josefa Fahnrotha w 1873, barwne figuralne witraże, wykonane w latach 1934–1935 według projektów uznanego europejskiego artysty Bertholda Müllera-Oerlinghausena, polichromowane rzeźby oraz malowidła tablicowe z 1792 roku.

Kościół pw. św. Walentego w Dobrodzieniu istniał już w XVI wieku. Prawdopodobnie został spalony w okresie wojny trzydziestoletniej, kiedy w latach 1620 i 1633 przez ziemię dobrodzieńską przeszły wojska polskie, szwedzkie i saksońskie siejąc zniszczenie i śmierć. Pierwsza wzmianka o istnieniu szpitala przytułkowego i kościółka „Walencinka” w jego sąsiedztwie, pochodzi z 1644 roku. Wówczas Adam Wilhelm Dobrodziński, filozof i teolog, założył fundację, podarował swą rolę i łąkę leżącą przy młynie jako źródło dochodów z dzierżawy oraz ufundował nowy ołtarz. Kościółek został wzniesiony w stylu ludowego baroku. Obraz ołtarzowy przedstawia stojącego św. Walentego. W zwieńczeniu retabulum, w obłokach i glorii znajduje się gołębica i popiersie Boga Ojca z globem w ręku. Na chórze znajdują się wartościowe organy, wykonane w 1887 przez firmę organmistrzowską Schlag und Söhne ze Świdnicy. Gruntowne remonty kościółka przeprowadzono w latach 1830, 1901, 1955, 1971, 2002, 2010 i 2012.

Kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny jest świątynią poewangelicką. Ewangelicy założyli gminę wyznaniową w Dobrodzieniu w 1834 roku. Budowę swojej świątyni rozpoczęli w lipcu 1848 roku. W drugiej połowie 1851 roku odbyła się uroczystość poświęcenia świątyni. Została włączona jako filia do parafii oleskiej. Samodzielną parafię w Dobrodzieniu erygowano 1 maja 1894 roku. W sąsiedztwie kościoła, w 1898 roku wybudowano pastorałkę. W 1904 roku parafia liczyła 650 wiernych. Pod koniec 1944 roku większość ewangelików wyemigrowała. W maju 1945 roku do Dobrodzienia i okolicznych wiosek przesiedlono z Barszczowic koło Lwowa na Ukrainie około 1600 osób. Przywieźli olejny obraz ze swego parafialnego kościoła, ukazujący scenę nawiedzenia św. Elżbiety przez Matkę Bożą, namalowany przez Jadwigę Starakówną w 1928 roku. Poewangelicka świątynia została przekazana katolikom ze Wschodu. W 1948 roku powstała druga parafia i objęła katolików z części Dobrodzienia i Makowczyc oraz wszystkich z Ligoty Dobrodzieńskiej i Błachowa.

Dokładna data założenia cmentarza ewangelickiego w Dobrodzieniu [Guttentag] nie jest znana. Wyznawcami Kościoła ewangelickiego w regionie dobrodzieńskim była w większości ludność napływowa z terenu Niemiec i Czech – wojskowi, rzemieślnicy, przedsiębiorcy. Przynależeli do gminy ewangelickiej w Molnej [Mollna], gdzie od 1758 roku istniał zbór protestancki. W 1768 roku objęła ich nowo powstała parafia w Ozimku [Malapane]. Swoją gminę wyznaniową dobrodzieńscy luteranie utworzyli w 1837 roku. Wówczas comiesięczne nabożeństwa odbywały się w katolickim kościele św. Walentego. Kiedy w 1851 roku konsekrowano ewangelicką świątynię w Dobrodzieniu, zapewne cmentarz wyznaniowy już był założony. W okresie powojennym mieszkańcy zdołali uchronić go od zniszczenia. Kilkanaście nagrobków zachowało się w dobrym stanie. Ostatni pochówek odbył się tu w 1974 roku. Cmentarz podlega Gminie Dobrodzień i jest objęty ochroną konserwatora zabytków. Cmentarz jest porządkowany przez wiernych z parafii Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny.

Siostry ze Zgromadzenia Sióstr Świętej Elżbiety przybyły do Dobrodzienia w 1894 roku na życzenie królowej Caroli Saskiej, fundatorki szpitala [Königin-Carola-Stift], i podjęły posługę jako siostry-pielęgniarki. Mieszkały i pracowały w szpitalu. Po śmierci królowej były zmuszone kwestować po okolicznych wioskach. Założyły gospodarstwo, hodowały zwierzęta, uprawiały ogród. Sprawowały opiekę nad chorymi w mieszkaniach. Prowadziły zajęcia z dziećmi w domu parafialnym. Podczas wojen leczyły przywożonych z frontu rannych i zakażonych żołnierzy. W 1945 roku wojsko radzieckie zabrało im żywy inwentarz oraz osobiste rzeczy. W 1954 zakonnice pochodzenia niemieckiego wywieziono, pozostałe ulokowano w izbie na strychu szpitala. W 1956 roku placówkę upaństwowiono, elżbietanki utraciły pracę. W 1961 roku siostry otrzymały wypowiedzenie najmu mieszkania na poddaszu. W 1963 roku zamieszkały w domu, który przed wojną był własnością rodziny Stein – nauczycielek Berthy i Minny, pochodzenia żydowskiego. Były ciotkami Edith Stein, która odwiedzała je w latach 1906–1912. Od 1969 roku siostry elżbietanki pełnią funkcje zakrystianek i katechetek w parafii św. Marii Magdaleny i opiekują się szpitalną kaplicą.